

BOHOVÉ A BOHYNĚ STARÝCH SLOVANŮ - AKTUÁLNÍ, POTŘEBNÍ A PŘÍSTUPNÍ

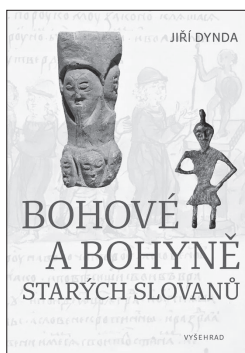
Jiří Dynda, *Bohové a bohyně starých Slovanů*, Praha: Vyšehrad 2025, 328 s.

V době, kdy internet zaplavuje vlna pseudovědeckých publikací o slovanských runách či slovansko-árijských védách na jedné straně a neoromantických fantazií na straně druhé, je získání spolehlivých znalostí o víře předkřesťanských Slovanů obtížné, zejména pro laiky. Chyběla kniha, která by přístupným jazykem vysvětlila věci, které nejsou vždy zřejmé

ani těm, kdo se danou problematikou zabývají profesionálně. Naštěstí se – jako Svantovit na bílém oři – objevil Jiří Dynda se svou knihou *Bohové a bohyně starých Slovanů* a stejně jako arkonské božstvo kosící nepřátele Ránů se autor ve své publikaci vypořádává s dosud populárními, byť již překonanými vědeckými teoriemi

a (nomen omen) mýty o náboženství starých Slovanů. Místo toho předkládá aktuální poznatky o slovanském náboženství, bozích a bohyních, analyzuje historické pramenné texty, jejich kontext a možné interpretace, přičemž se opírá o poznatky z lingvistiky, archeologie a samozřejmě religionistiky. Slovanský folklor ustupuje do pozadí a je zmiňován pouze příležitostně, což je však autorův záměr. Ke konci knihy naznačuje, že by se mu mohl věnovat v jiné publikaci (s. 272–273).

Kromě uceleného přehledu slovanských bohů uctívaných na Rusi a v Polabí a představení často sporných teoným doložených v českých a polských pramenech se Jiří Dynda věnuje také posvátnému prostoru a kultovním místům (v této kapitole podrobuje kritice teorii Valentina Sedova a uvádí proti ní přesvědčivé argumenty) a zabývá se rovněž materiálními reprezentacemi bohů. Soustředí se přitom na fakta a často vtípným a ironickým způsobem vyvrací staré tendenční teorie, jako jsou všudypřítomná „božstva plodnosti“

Jamese G. Frazera či snaha mnoha starších badatelů (včetně Borise Rybakova) o vytvoření jednotného, univerzálního slovanského panteonu. Pozoruhodná je také autorova pozornost věnovaná čtenáři porozumění kontextu – upozorňuje na historické pozadí, organizaci a způsob života popisovaných společenství, které významně ovlivnily jejich náboženství. To je patrné i v prvních dvou kapitolách, jež čtenáře uvádějí do tématu a ukazují složitost pojmu Slované, jeho význam v raném středověku i problematičnost konceptů, jako jsou náboženství, pohanství či panteon. Nelze opomenout ani autorův úžasný smysl pro humor a lehkost, s níž dokáže jednoduchými

slovy vysvětlit i složitá témata (ostatně podobné dojmy jsem měl i během přednášek doktora Dyndy, jichž jsem měl možnost se zúčastnit). Celek doplňují vkusné, moderní ilustrace Marka Bergera, vhodně zvolená „klasika“, mapy, kresby, infografiky a fotografie. Kniha tak zaplňuje mezeru na publikačním trhu a přístup-

nou formou nabízí ucelené, spolehlivé a vědecky podložené poznatky o náboženství předkřesťanských Slovanů. ■

Witold Bilski

APOŠTOL V CIVILU – O DUCHOVNÍ CESTĚ SLAVNÉHO REBELA

Pavel Hošek: *Anděl s polámanými křídly*, Brno: CDK, 2025, 220 s.

Kulturně-religionistické profily prof. Pavla Hoška si už získaly stabilní čtenářský zájem a jejich řada utěšeně narůstá. Rok 2025 přinesl další svazek, tentokrát věnovaný analýze duchovního světa českého básníka a zpěváka Karla Kryla.

Snahu uchopit spiritualitu Kryla jako „moravského katolíka“ (s. 18 aj.) je třeba hodnotit jako jednoznačně přínosnou, protože plastický obraz tohoto tématu dosud chyběl, byť Krylova tvorba nenechává nikoho na pochybách, že pro něj duchovní rozměr hrál podstatnou úlohu, byť jistě obtížně zapadal do představ o katolicismu.

Kniha sestává ze čtyř hlavních částí. Nejprve představuje Krylův životní příběh (s. 13–69). Hošek si již zde všímá některých Krylových specifíků, např. odmítání velkopátečního smutku, které ho vedlo k projektu vlastní hudební anti-mše, nakonec bohužel nedokončené (s. 43). Druhá část přináší analýzu Krylovy tvorby, když se podrobně zaměřuje na biblické reálie, aluze i parafráze (s. 71–104) a jejich aktualizaci, ba i pedagogický potenciál. Třetí část (s. 105–146) pak pod nadpisem „Krylovo osobní krédo“ otevírá množství pramenů, kde sám o své víře hovořil. Hošek si všímá jistě Krylovy ostýchavosti, která se neprojevuje v obsahu, kde je venkoncem docela přímočarý („v jeho osobním krédu je dokonce něco nápadně živelného, téměř vášnivého...“, s. 105; „dětsky samozřejmého... nepochybujícího“, s. 108), ale pokud má o své víře veřejně vydávat svědectví. Analýza se dotýká obrazu Boha, Krista, člověka i vztahu ke stvoření, dějinám či zlu. V závěrečné partii (s. 147–194) přichází na řadu otázka Krylova „civilního apoštolátu“, tedy jeho pojetí vlastního životního úkolu. Hošek nejprve nesměle, ale nakonec otevřeně hledá u Kryla rysy prorocké osobnosti (s. 169) jako hermeneutický klíč k jeho životu i tvorbě.

Co je třeba podtrhnout jako veliký klad, ale i svého druhu past knihy, je šíře zpracovaného materiálu (básně, písně, prózy, rozhovory, televizní produkce...). Ta zbavuje knihu podezření z povrchnosti a navíc přináší i značné množství živoucího materiálu, neboť Pavel Hošek během prací realizoval slušnou kolekci osobních či písemných rozhovorů s pamětníky a Krylovými blízkými. Tu ovšem přichází významné „ale“: Ony rozhovory zde totiž citelně chybí. Čtenář vidí pouze izolované citace. Jak byly hovory strukturovány, jaké otázky padaly, k tomu všemu čtenář není pozván. Je samozřejmě pochopitelné, že plné zveřejnění je dalece nad ediční možnosti z mnoha důvodů. Kniha tak ale nakonec vlastně zapírá, co je na ní nejceněnější, a to je možná škoda, která by stála za nové promyšlení, co by v budoucnu čtenáři ještě otevřít šlo a co skutečně nikoliv.

Celkově publikace ovšem velice nosně zaplňuje mezeru, která v „krylologickém“ bádání dosud byla ohledávána jen okrajově. ■

Jan Sušer